

Česká zemědělská univerzita v Praze

Institut vzdělávání a poradenství

Katedra profesního a personálního rozvoje

**Česká zemědělská
univerzita v Praze**

**DISTANČNÍ VÝUKOVÝ MATERIÁL PRO PEDAGOGY
CIZÍHO JAZYKA**

Bakalářská práce

Autor: Jana Štěpánková

Vedoucí práce: PhDr. Andrea Hlubučková

2022

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Institut vzdělávání a poradenství

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jana Štěpánková

Specializace v pedagogice
Poradenství v odborném vzdělávání

Název práce

Distanční výukový materiál pro pedagogy cizího jazyka

Název anglicky

Distance learning material for foreign language teachers

Cíle práce

Tato bakalářská práce je věnována výuce cizích jazyků a motivaci žáků k ní.

Cílem práce je zpracovat výukový materiál pro pedagogy na téma motivace středoškolských studentů ke studiu cizího jazyka. Materiál bude praktickým výstupem a bude možné jej využít v široké síti středních odborných škol.

Metodika

V teoretické části práce bude provedena rešerše dostupné literatury pro distanční výuku cizích jazyků pro pedagogy středních odborných škol. Autorka se zaměří na terminologii spojenou s distanční výukou. Bude se věnovat také psychologickým aspektům učení mladých lidí, zejména motivaci.

Praktická část bakalářské práce bude koncipována jako samostatný výukový materiál pro pedagogy středních škol. Materiál přinese praktické metody sloužící k motivaci studentů v adolescentním věku vzhledem ke studiu cizího jazyka.

Tento výukový materiál bude přílohou bakalářské práce a bude možné jej využít v široké síti středních škol.

Doporučený rozsah práce

dle pravidel pro bakalářské práce

Klíčová slova

motivace, distanční výuka, výuka cizích jazyků,

Doporučené zdroje informací

- DVOŘÁK, Dominik, ed. Efektivní učení ve škole. Přeložil Dominik DVOŘÁK. Praha: Portál, 2005, 142 s. ISBN 8071785563.
- LOKŠOVÁ, Irena – LOKŠA, Jozef. Pozornost, motivace, relaxace a tvořivost dětí ve škole. Vyd. 1. Praha : Portál, 1999. Pedagogická praxe (Portál). ISBN 807178205X
- NAKONEČNÝ, M. – AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY. *Motivace lidského chování*. Praha: Academia, 1996. ISBN 80-200-0592-7.
- NAKONEČNÝ, M. *Lexikon psychologie*. Praha: Vodňar, 2013. ISBN 978-80-7439-056-2.
- NOCAR, D. – UNIVERZITA PALACKÉHO. CENTRUM DISTANČNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ. *E-learning v distančním vzdělávání*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004. ISBN 80-244-0802-3.
- PRUDKÝ, Libor. Žáci a studenti středních škol – adolescenti: jejich místo v životní dráze a místo učitelů v jejich výchově a vzdělávání: metodická příručka. Praha: Centrum pro studium vysokého školství, v.v.i., 2015. 12 stran. ISBN 978-80-86302-51-5.
- RYMEŠOVÁ, P. – CHAMOUTOVÁ, K. – ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE. PROVOZNĚ EKONOMICKÁ FAKULTA. *Průvodce psychologií osobnosti a sociální psychologií pro distanční studium*. Praha: ČZU-PEF, 2007. ISBN 978-80-213-0814-5.

Předběžný termín obhajoby

2021/22 ZS – IVP

Vedoucí práce

PhDr. Andrea Hlubučková

Garantující pracoviště

Katedra profesního a personálního rozvoje

Elektronicky schváleno dne 19. 11. 2021

Mgr. Jiří Votava, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 16. 12. 2021

Ing. Karel Němejč, Ph.D.

Pověřený ředitel

V Praze dne 16. 01. 2022

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma:

Distanční výukový materiál pro pedagogy cizího jazyka

vypracovala samostatně a citovala jsem všechny informační zdroje, které jsem v práci použila a které jsem rovněž uvedla na konci práce v seznamu použitých informačních zdrojů.

Jsem si vědoma, že na moji bakalářskou/závěrečnou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, především ustanovení § 35 odst. 3 tohoto zákona, tj. o užití tohoto díla.

Jsem si vědoma, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím s jejím zveřejněním podle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a to i bez ohledu na výsledek její obhajoby.

Svým podpisem rovněž prohlašuji, že elektronická verze práce je totožná s verzí tištěnou a že s údaji uvedenými v práci bylo nakládáno v souvislosti s GDPR.

V Praze dne 31.03.2022

.....
(podpis autora práce)

PODĚKOVÁNÍ

Velmi ráda bych poděkovala vedoucí mé bakalářské práce, PhDr. Andree Hlubučkové, za ochotu, trpělivost a podnětné připomínky, které mi v průběhu zpracovávání práce poskytovala.

Velké poděkování patří také mojí rodině, zejména manželovi a mým synům, za vstřícnost a celkovou podporu, kterou mi věnovali.

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývala distanční výukou cizího jazyka na středních školách, motivací středoškolských studentů ke studiu a učení, zejména pak k učení se cizího jazyka.

V jednotlivých částech práce byla samostatně rozpracována témata distančního vzdělávání obecně, jeho výhod a nevýhod. Dále byla v práci obdobně zpracovávána témata motivace k učení a motivace studentů v adolescentním věku ke studiu cizích jazyků.

Nabídla také stručný přehled o aktuálně dostupné literatuře se vztahem k tématu distančního vzdělávání, výuce cizích jazyků a vzdělávání středoškolských studentů. V jedné z kapitol byl také věnován samostatný prostor pro některé pojmy, které se s problematikou distančního vzdělávání pojí a které mohou usnadnit práci, komunikaci a přípravu pro distanční vzdělávání jak pedagogickým pracovníkům, tak příjemcům učiva, tedy studentům, a to nejen středních odborných škol.

Praktickým výstupem a zároveň přílohou této bakalářské práce se stala samostatná příručka určená pedagogům vyučujícím cizí jazyky na středních odborných školách. Tato příručka byla zpracována se záměrem nabídnout konkrétní tipy a doporučení pro práci se studenty středních škol, zejména pro podporu a zvýšení jejich motivace ke studiu cizího jazyka.

Klíčová slova

motivace, distanční výuka, výuka cizího jazyka.

Abstract

This bachelor thesis dealt with distance learning of a foreign language at secondary schools, motivation of high school students to study and learn, especially learning a foreign language.

The topics of distance education in general, its advantages and disadvantages were independently developed in individual parts of the thesis. Furthermore, the topics of motivation to learn and motivation of students in adolescence to study foreign languages were similarly processed in the work.

It also offered a brief overview of currently available literature related to the topic of distance education, foreign language teaching and secondary school education. In one of the chapters, a separate space was devoted to some concepts that are related to the issue of distance education and which can facilitate work, communication and preparation for distance education for both teachers and recipients, ie students, not only secondary vocational schools.

A practical handbook for teachers of foreign languages at secondary vocational schools has become a practical output and at the same time an appendix to this bachelor's thesis. This guide has been prepared with the intention of offering specific tips and recommendations for working with high school students, especially to support and increase their motivation to study a foreign language.

Keywords

motivation, distance education, foreign language teaching.

OBSAH

ÚVOD.....	10
TEORETICKÁ VÝCHODISKA.....	11
1 Cíl a metodika	11
2 Distanční vzdělávání.....	12
2.1 Definice a charakteristika.....	12
2.2 Terminologie	13
2.3 Rešerše dostupné literatury	15
2.3.1 Kniha 1. Distanční vzdělávání a eLearning: učební text pro distanční studium	16
2.3.2 Kniha 2. Vyučovací metody na vysoké škole: Praktický průvodce výukou v prezenční i distanční formě studia	16
2.3.3 Kniha 3. Psychické procesy při výuce cizích jazyků.....	17
2.3.4 Kniha 4. Tipy a triky pro výuku cizích jazyků	18
2.4 Přednosti a limity distančního vzdělávání	18
2.4.1 Přednosti distančního vzdělávání.....	18
2.4.2 Limity na straně pedagogů	20
2.4.3 Limity na straně studenta	22
2.4.4 Některé další důsledky distanční výuky.....	23
3 Motivace.....	24
3.1 Pojmy motivace a motiv	24
3.2 Motivace ke studiu cizího jazyka.....	28
3.3 Osobnost adolescenta	30
3.4 Metody pro rozvoj motivace	31
4 Faktory ovlivňující výuku.....	33
4.1 Vnější prostředí.....	33

4.2	Osobnost pedagoga.....	35
4.3	Metodika a obsah učiva	36
	ZÁVĚR	38
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	40
	SEZNAM TABULEK.....	42
	SEZNAM OBRÁZKŮ	43
	SEZNAM PŘÍLOH.....	44

ÚVOD

Současná moderní doba přináší úžasné možnosti v mnoha směrech. Díky technologiím máme prakticky nepřetržitý a okamžitý přístup k jakýmkoliv informacím. Je snadné si informace předávat, sdílet a oslovit široké masy lidí. Je to nesporná výhoda v momentě, kdy potřebujeme v krátkém čase vztáhnout pozornost mnoha osob k jednomu tématu. Jako každá výhoda má však také svá úskalí i meze. Mezi tato úskalí patří právě motivace mladých lidí ke studiu cizích jazyků, a nejen k nim.

V době, kdy mají ve svých rukou, ve svých chytrých telefonech, celou škálu nástrojů, jež jim mohou v případě potřeby komunikaci usnadnit, ať už jsou to různé slovníky či přímo překladače, je pro pedagogy středních škol vyučujících cizí jazyky doslova výzvou své studenty zaujmout a nadchnout pro aktivitu v hodinách.

Motivace se tak stává ústředním tématem v současném vztahu pedagog – student. Je potřeba mít na paměti, že úloha pedagoga je v životě jednotlivce zcela klíčová, a proto by bylo vhodné, aby pedagogové měli k dispozici dostatek podkladů, podpory i vzdělávacích materiálů, které jim tuto úlohu pomohou usnadnit.

Ve své bakalářské práci se zaměřuji na pedagogy středních odborných škol vyučujících cizí jazyky a věřím, že praktický výstup mé práce v podobě příručky tak bude jedním z užitečných materiálů, které je mohou podpořit v distančním vzdělávání středoškolských studentů.

TEORETICKÁ VÝCHODISKA

1 Cíl a metodika

Hlavním cílem této bakalářské práce bylo věnovat se problematice distančního vzdělávání a tématu motivace středoškolských studentů k výuce, především jejich motivaci ke studiu cizího jazyka.

Důležitým cílem práce bylo vytvořit samostatný výukový materiál – příručku pro pedagogy středních škol, která nabídne přehledně zpracované prvky pro práci s motivací středoškolských studentů při distanční formě vzdělávání.

- Teoretická část práce byla pro lepší přehlednost rozdělena do čtyř hlavních kapitol s podkapitolami. V práci jsme se zabývali následujícími tématy:
- Distanční vzdělávání – definice, pojmy, terminologie, rešerše vybrané literatury a přednosti a limity této formy vzdělávání.
- Motivace – pojmy, motivace studentů ke studiu cizích jazyků, motivační činitele a osobnost adolescenta, metody pro rozvoj motivace
- Faktory ovlivňující výuku – prostředí, osobnost pedagoga, metodika a obsah učiva

Praktická část byla koncipována jako příloha této bakalářské práce a může být využita jako samostatná příručka, určená pro pedagogy středních odborných škol, vyučujících cizí jazyky.

2 Distanční vzdělávání

2.1 Definice a charakteristika

Distanční vzdělávání je obvykle zmiňováno a využíváno primárně v souvislosti se vzděláváním dospělých. Jeho obliba v posledních letech stoupá. Svou úlohu v tom hraje technologický pokrok a dostupnost technického vybavení včetně internetu, ale také efektivnost tohoto typu vzdělávání.

Zlámalová (2008, s.17) distanční vzdělávání charakterizuje jako „multimediální formu řízeného samostatného studia řízeného vzdělávací institucí a v němž jsou vyučující fyzicky odděleni od vzdělávaných“. Za multimediálnost označuje „využití všech dostupných a účelných didaktických prvků a technických prostředků, kterými lze prezentovat učivo, komunikovat se studujícími, provádět průběžné hodnocení studijních pokroků a případně také hodnotit závěrečné výsledky studia“.

Nespornou výhodou distančního vzdělávání jsou finanční úspory a také čas. Připojit se odkudkoliv na planetě k internetu je jistě mnohem jednodušší a pohodlnější než vážit mnohdy několikasetkilometrovou cestu, řešit nocleh a stravování v místě konání kurzu a trávit čas v cizím prostředí mimo domov.

Distanční forma výuky je však vhodnější jen pro určitý typ studentů, resp. studenty určitého věku. Hlavní odpovědnost za výsledky vzdělávání je kladena právě na studující, kteří nejsou v bezprostředním a přímém kontaktu s vyučujícím, mají tak omezené možnosti interakce, což může být pro určitý typ předmětů zcela limitující.

Distanční vzdělávání je primárně založeno na samostudiu, kdy jsou k tomuto účelu speciálně uzpůsobeny a metodicky zpracovány studijní materiály (většinou písemného charakteru, doplňované multimédií v audio či video podobě, další počítačovou technikou, ale i rozhlasem a televizí). V rámci distančního systému vzdělávání pak vyučující v potřebném rozsahu doplňují výuku prezenčními formami konzultací, seminářů apod.

2.2 Terminologie

V následující tabulce uvádím vybrané termíny, které se váží k distančnímu a on-line vzdělávání. Termíny jsou řazeny abecedně.

Tabulka 1: Distanční vzdělávání – terminologie

TERMÍN	Vysvětlení
Blended learning	Málo obvyklý termín, zpravidla používán pro kombinovanou formu studia (prezenční studium a e-learning).
DiS	Zkratka pro distanční studium
Distanční forma studia	Studium, které je založeno především na samostudiu, za předpokladu zajištění dostatečných výukových materiálů (studijních opor). Studium je však i nadále řízeno a koordinováno institucí, která jej poskytuje.
Distanční text	Takový text, který je vhodnou formou zpracován pro samostatné studium a doplněn o prvky, nahrazující projev učitele při klasické výuce.
Distanční vzdělávání	Takový způsob vzdělávání, kdy vyučující a studující nejsou ve fyzickém kontaktu, ale existuje dostatečný studijní materiál či další podpora pro samostudující.
DiV	Zkratka pro distanční vzdělávání
E-learning	Pojem, zahrnující různé multimediální formy vzdělávání, které je realizováno prostřednictvím počítačových sítí.
Kombinovaná forma studia	Kombinuje prezenční a distanční formu vzdělávání. Uplatňuje se často při vysokoškolském vzdělávání.

Lifelong learning	Vzdělávání dospělých, součást celoživotního vzdělávání
Multimediálnost	Multimediálností se mohou právě e-learningové kurzy vyznačovat. Jde o využívání technologických prostředků pro výuku i komunikaci studentů a pedagogů, popř. využívání dalších technických didaktických podpor (videokonferenční software, e-maily, webová rozhraní, komunikační platformy a sociální sítě, internet...)
Národní centrum distančního vzdělávání (NCDiV)	Instituce, v ČR založena 1995.
Otevřené vzdělávání (ODL nebo ODE)	Studijní program "pro každého". Zpravidla nejsou konány přijímací zkoušky ani žádné zvláštní požadavky na uchazeče.
Prezenční forma studia	Osobní přítomnost pedagoga i studujících na vzdělávacím procesu.
Seminář	Nebo-li tutoriál. Zpravidla pracovní-diskusní skupiny, kdy tutor odpovídá na dotazy, pomáhá procvičovat učivo, popř. přiděluje úkoly.
Studijní modul	Výuková jednotka
Tutor	Odborný pedagogický pracovník v systému distančního studia. Někdy též nazývaný mentor. Na rozdíl od mentora je však více v roli poradce než experta. Uvádí se také, že na jednoho tutora připadá max. 20 účastníků/studentů.
Tutorial	Nebo také seminář. Viz seminář
U3V	Univerzita třetího věku

Univerzita třetího věku	Instituce pro vzdělávání osob v seniorním věku.
Videokonference	Multimediální setkání osob, které jsou od sebe fyzicky odděleni. Přenášen je jak zvuk, tak obraz a zpravidla je také možnost klást dotazy formou chatu.

Zdroj: Zlámalová, 2008

2.3 Rešerše dostupné literatury

Současná moderní doba nám umožňuje díky technice a zejména internetu získávat nepřeborné množství informací, prakticky kdykoliv a odkudkoliv. Knihy dnes vycházejí v klasické tištěné podobě, ale také v podobě elektronické jako tzv. e-knihy. Totéž platí o časopisech. Řada článků je určena výhradně pro on-line prostředí, čerpat informace ale lze také z videí či podcastů. Při zpracovávání rešerše dostupné literatury jsem se však soustředila na informace dosažitelné především prostřednictvím klasické tištěné literatury, pouze okrajově pak články dostupnými na internetu.

Různé návody, jak tvořit distanční vzdělávací kurzy na e-learningových platformách jsou na trhu v posledních letech také velmi dobře dostupné. Jsou však zaměřovány především na vzdělávání dospělých, popřípadě vzdělávání vysokoškolských, nikoliv středoškolských studentů.

Specializovaná publikace přímo pro distanční výuku cizího jazyka na středních školách je na trhu obtížné nalézt. Proto se ve své práci v oblasti rešerše dostupné literatury věnuji takovým titulům, které jsem považovala za obsahově významné a korespondující se zadáním bakalářské práce, popř. titulům, které se věnují výuce cizího jazyka na středních školách, resp. motivaci studentů středních škol k výuce obecně.

Na výuku cizích jazyků samostatně se naopak zaměřuje obrovské množství literatury, proto takové publikace do rešerše nezahrnuji.

2.3.1 Kniha 1. Distanční vzdělávání a eLearning: učební text pro distanční studium

RNDr. Helena Zlámalová, CSc., Univerzita Jana Ámose Komenského, 2008

Tato obsáhlá publikace poskytuje velmi podrobné informace o distančním vzdělávání, jakožto o stále poměrně nové formě studia. Od roku 2008, kdy byl tento učební text poprvé vydán, však uplynulo 14 let a ve světě se mnohé změnilo. Nejen ve světě technologií.

Autorka se v knize zabývá obecným pojetím a vysvětlením, co to distanční vzdělávání je, jak se odlišuje od jiných vzdělávacích forem. Studující má možnost nahlédnout do historie, jak a kdy distanční vzdělávání vznikalo, kde lze v minulosti najít prapočátky této vzdělávací formy. V knize se hovoří také o institucích, které se distančním vzděláváním a vzděláváním zabývají, koordinují je a kooperují dle potřeby s dalšími školami a vzdělávacími institucemi.

Kniha je velmi logicky členěna a má řadu praktických prvků, z nichž bych ráda zmínila například kapitolu o přípravě distančního studijního kurzu nebo metodiku tvorby distančního studijního textu.

V závěru publikace se pak autorka zabývá čím dál oblíbenější formou studia, kterou je tzv. eLearning. Na několika stranách shrnuje základní varianty eLearning a upozorňuje na výhody i nevýhody této formy vzdělávání.

V závěrečném slovu autorky pak sama uvádí, že: „*distanční studium je rozumná, kvalitní a efektivní vzdělávací forma, která má budoucnost*“ (Zlámalová, 2008, s.139).

2.3.2 Kniha 2. Vyučovací metody na vysoké škole: Praktický průvodce výukou v prezenční i distanční formě studia

PhDr. Lucie Rohlíková, PhD. a PaedDr. Jana Vejvodová, CSc., Kosmas, 2012

V první části knihy se autorky věnují poměrně podrobně a strukturovaně jednotlivým formám výuky. Pro každou formu výuky zvolily samostatnou kapitolu. Zabývají se tedy samostatně například formami prezentace

a demonstrace, v kapitole s názvem Diskuze (Rohlíková, Vejvodová, 2012, s.43) pak zdůrazňují nutnost ovládnout umění klást otázky a poměrně hodně prostoru autorky věnovaly kapitole o možnostech a formách přednášek. Stejným způsobem se následně věnují různým metodám výuky, jako jsou například metody řešení problémů, simulační a inscenační metody, anebo třeba stáž či pedagogická praxe.

Druhá část knihy s názvem Konstruktivismus ve výuce na vysoké škole (Rohlíková, Vejvodová, 2012, s.101) je pak velmi prakticky zaměřena na vztah a interakci pedagoga a studenta.

Teprve třetí část knihy, s názvem Distanční vzdělávání a e-learning na vysoké škole (Rohlíková, Vejvodová, 2012, s.151), předkládá ucelený pohled na distanční vzdělávání.

Knihu vydalo nakladatelství Kosmas v roce 2012.

2.3.3 Kniha 3. Psychické procesy při výuce cizích jazyků

PhDr. Petra Besedová, Ph.D.

Zajímavá publikace z nakladatelství Grada, v níž se autorka zabývá především vztahy mezi učením se cizím jazykům, hudbou a pamětí, resp. schopností zapamatovávat si učební text za poslechu hudby. Klade si zde otázky, zda lze usuzovat, že hudebně nadané osoby mají díky svému nadání vhodnější výchozí pozici při učení se cizímu jazyku.

Svá tvrzení dokládá empiricky podloženými výzkumy. Metodologií a tím, jak výzkumy probíhaly, se autorka zabývá v druhé kapitole knihy.

V dalších částech knihy pak přináší pohledy českých i světových odborníků na problematiku kognitivních procesů (paměti, vnímání a kognitivního učení) ve vztahu k učení se cizím jazykům v propojení s poslechem hudby. Na základě výzkumů a zjištěných skutečností Besedová (2021, s.213) doporučuje zařadit poslech hudby jako nové metodiky do hodin výuky cizích jazyků.

Knihu vydalo nakladatelství Grada v roce 2021.

2.3.4 Kniha 4. Tipy a triky pro výuku cizích jazyků

Mgr. Petr Hladík

Autor v této publikaci zpracovat celou řadu tipů pro takovou výuku cizího jazyka, která podle jeho slov bude vhodná pro všechny věkové kategorie.

Výukovou hodinu zde velmi detailně rozebírá a popisuje jednotlivé kroky, tipy i rady, které může pedagog využít tak, aby své studenty dostatečně motivoval. Hladík (2021, s.) se ve své knize zabývá i dobou, která je pro doporučené aktivity nejvhodnější, zda tyto aktivit konat se studenty na začátku nebo na konci hodiny apod.

Knihu vydalo nakladatelství Grada v roce 2021.

2.4 Přednosti a limity distančního vzdělávání

Distanční vzdělávání, jak již z názvu vyplývá, je koncipováno jako vzdělávání na dálku. Tomu je přizpůsobena forma výuky a s tím souvisejí výhody i nevýhody. Jejich vnímání může být subjektivní, a proto i já v této bakalářské práci následující kapitoly, hodnotící klady a zápory distančního vzdělávání předkládám jako své vlastní pohled a názory.

2.4.1 Přednosti distančního vzdělávání

Za jednu z hlavních výhod distančního vzdělávání považuji především možnost úspor financí a času.

Na zajištění učeben, didaktické pomůcky a didaktickou techniku, studijní materiály a energie spojené s jejich zpracováním, manipulací, skladováním a uchováváním, jsou za obvyklých podmínek vynakládány nemalé finanční prostředky.

Při realizaci výuky distanční formou zcela odpadá nutnost nákladných pronájmů a vybavování výukových prostor a příslušného zázemí pro studující i pro pedagogy, popř. není nutné ani zajišťování občerstvení. Tím mohou odpadnout také náklady představující dopravné pro pedagogy, kteří se nemusí za výukou přesunovat. Tyto náklady standardně představují významnou finanční položku všech škol a vzdělávacích institucí, jejíž absence v rozpočtu

pak dovoluje uspořené finanční prostředky vynaložit jiným vhodným způsobem, například na modernizaci či pořízení didaktické techniky nebo pomůcek apod.

Dalšími významnými výhodami jsou pohodlí a efektivita. Dostupnost technologií a internetového připojení, tedy možnost se k výuce připojit prakticky kdykoliv a odkudkoliv, poskytuje pro obě strany (pedagoga i studenta) velké pohodlí a může také přispět k celkovému zefektivnění vzdělávání. Podklady pro celou výuku lze připravit ve velkém časovém předstihu, popř. je nahrát do příslušného webového rozhraní a následně (i postupně) je příjemcům vzdělávání uvolňovat dle potřeby. Tyto procesy lze díky moderním technologiím plně automatizovat.

Student se k jednotlivým modulům a lekcím může vracet, a to i opakovaně. Nezřídka jsou e-learningové kurzy přístupné např. ještě po dobu 6-12 měsíců po skončení kurzu, aniž by byly kladeny jakékoliv další nároky na pedagoga.

Celkově distanční formu výuky považují za velmi efektivní, především však pro dospělou populaci. Děti a mladiství studenti se potřebují kromě vzdělávání také vhodně socializovat, interagovat spolu se svými vrstevníky a rozvíjet své osobnosti v různých prostředích, čehož lze z domova jen těžko dosáhnout. svých vrstevníků. Proto je, zejména pro mladší žáky a studenty v období puberty a adolescence distanční vzdělávání pouze vhodnou doplňující formou vzdělávání.

Distanční vzdělávání představuje v mnoha směrech zjednodušení. Studenti mohou mít například jednodušší získávání a uchovávání výukových materiálů, možnost samostatného přihlašování se do zabezpečených sekcí – rozhraní apod. Tato rozhraní mohou být určena jednotlivcům ale i skupinám studentů. Poskytují též pohodlí a kontrolu nad sdílením i odesíláním různých materiálů či domácích úkolů apod. Výukový materiál v elektronické podobě má studující vždy k dispozici a je zcela na něm, zda si jej bude tisknout, či s ním bude pracovat pouze v elektronické formě.

Dalším významným benefitem je možnost propojení se s účastníky díky softwarovým řešením, která umožňují videokonference. Jak student, tak

pedagog má možnost připojit se k výuce prakticky odkudkoliv, podmínkou je pouze dostupnost internetového připojení.

V neposlední řadě bych ráda zmínila výhodu rychlosti, s jakou lze v současné moderní společnosti na distanční vzdělávání plynule přejít, např. z důvodu náhlého zásahu vyšší moci, jako tomu bylo v době světové pandemie v letech 2020-2021.

Lze tedy říci, že distanční vzdělávání může být ekonomicky efektivnější a dostupnější pro širší počet uchazečů-studentů než vzdělávání klasickou prezenční formou.

2.4.2 Limity na straně pedagogů

Technické vybavení

Vzdělávání studentů prostřednictvím e-learningových platforem nebo formou různých aplikací umožňujících videokonference jsou náročné na kapacitní možnosti počítačů, a proto může případné starší hardwarové vybavení pedagoga omezovat, či dokonce znemožňovat takovou formu výuky. Nejčastější komplikací bývá nemožnost používat webkameru z důvodu nedostatečného výkonu procesoru počítače, popřípadě její úplná absence, neboť kamery patří do standardní výbavy jen některých notebooků nebo mobilních telefonů, nikoliv stolních počítačů či monitorů.

Pro videokonference je nutné zajistit kvalitní zvukový přenos. Ale jelikož každý počítač automaticky nedisponuje zařízením pro snímání zvuku, je proto někdy potřeba dokupovat příslušné technické vybavení jako jsou sluchátka nebo sluchátka s mikrofonem.

Významný vliv na on-line vzdělávání má kvalita internetové připojení. Kvalitou rozumíme stabilitu i dostatečnou kapacitu signálu. Ukázalo se, že mnohdy standardně vyhovující internetové připojení nebylo dostatečné v momentě, kdy se na internetu, videokonferenčních aplikacích a e-learningových platformách pohybovaly celé rodiny naráz.

Dalším faktorem, který stál na straně nevýhod distančního vzdělávání z pohledu pedagoga mohla být i nedostatečná jazyková vybavenost, která byla potřebná pro ovládání některých softwarových řešení, neboť řada platforem a programů využívaných pro distanční formu vzdělávání nepochází z ČR a veškeré materiály a manuály jsou zpravidla v angličtině.

Pokud pedagog nemá doma dostatečné technické vybavení, je i v případě náhlé nutnosti zavedení distančního vzdělávání, stejně jako tomu bylo např. v roce 2020 kvůli světové pandemii Sars-Cov2, nucen se dopravit na pracoviště, do vzdělávacího zařízení, které takovým technickým zázemím disponuje. V případě, že by se opakovala situace s vážným nakažlivým onemocněním, může být takové cestování pro pedagoga komplikací, zejména při nutnosti cestování hromadnou dopravou s potenciálně zvýšeným rizikem nákazy virem.

Okolní prostředí

Nevýhodou může být také prostředí, v němž se pedagog v době výuky bude nacházet. Opět se vrátím k příkladu z doby nuceného náhlého přechodu na distanční vzdělávání v roce 2020 z důvodu světové pandemie, kdy například vysílání přednášek z domova a s tím související komplikace jako je špatné internetové připojení, ruch v domácnosti z důvodu přítomnosti dalších členů rodiny a jejich pracovnímu zapojení na dálku. Velkou kapitolou je pak přítomnost vlastních dětí, které byly samy odkázány na distanční výuku.

Zkušenosti a schopnosti pedagoga

Každý aktivní pedagog se průběžně vzdělává, ale ne vždy je možné plně obsáhnout vše to, co by se mohlo pro jeho pedagogickou praxi hodit. Uplynulé dva roky ukázaly, jak mohou výuku zkomplikovat nedostatečné schopnosti či zkušenosti některých pedagogů. Při klasické frontální výuce a distanční (on-line) výuce lze spatřovat značné odlišnosti ve způsobu komunikace a celkové interakce se studenty. Kvalitu výuky pak velmi ovlivní schopnosti pedagoga, zejména schopnost předávat látku prostřednictvím e-learningových platforem a videokonferencí, vhodně studenty do výuky zapojovat nebo jen

obsluhovat techniku. Práci v on-line prostředí může také některým pedagogům komplikovat jazyková bariéra.

2.4.3 Limity na straně studenta

Mladí lidé mají silnou potřebu sociálního vlivu, vytvářet pozitivní vazby a vztahy se svým okolím. Jde o dominantní motivační činitel, který vzniká a je rozvíjen aktualizací sociálních potřeb studentů (Lokšová, Lokša, 1999, s.33). Už jen z těchto důvodů není období adolescence nejvhodnějším obdobím pro distanční formu vzdělávání.

Technické vybavení

Velkou komplikací pro náhlé distanční vzdělávání na straně studenta může být, stejně jako na straně pedagogů, nedostatečné technické vybavení, málokapacitní internetové připojení. Dnešní mladí lidé jsou sice technikou pohlceni, obklopeni a zpravidla si s ní dovedou dobře poradit, mnohdy mnohem lépe než jejich učitelé, ale mají omezené finanční zdroje, popř. prostor. O případné dovybavení domácnosti další technikou musí žádat rodiče, což ještě není zárukou jejího pořízení. Je potřeba si uvědomit, že v některých rodinách stále není běžné, aby každý člen domácnosti disponoval vlastním zařízením, které je způsobilé pro on-line distanční vzdělávání, popř. je potřeba dobře logisticky vyřešit sdílení takového zařízení s ostatními členy rodiny.

Okolní prostředí

Zda je pro středoškolské studenty domácí prostředí při on-line distančním vzdělávání výhodou či nevýhodou, může být diskutabilní. Na straně jedné stojí potenciální rušivé elementy v podobě dalších členů rodiny, pracovních aktivit rodičů, dalšího on-line distančního vzdělávání sourozenců či přítomnost mladších dětí, jiných rodinných příslušníků, ale třeba i domácích mazlíčků, kteří mohou studenta rozptylovat a narušovat výuku.

Uplynulé měsíce nucené distanční výuky však mnohdy poukázaly na snižující se morálku a disciplínu studentů, resp. jejich nedostatečnou vnitřní motivaci.

2.4.4 Některé další důsledky distanční výuky

Okolnosti nedávných měsíců ukázaly, že velkou komplikací v distančním vzdělávání ze strany studentů je jejich neochota se v příslušném čase na výuku připojovat, a s tím spojené lajdáctví, resp. záškoláctví, výmluvy na nefunkční techniku apod. Často morálka a disciplína studentů postupně upadala, došlo k významnému narušení jejich běžného denního režimu a nemožnosti udržovat a rozvíjet standardním způsobem sociální vazby se spolužáky i učiteli, což vedlo k celkovému snížení motivace studentů k učení.

Pedagogové poukazovali na častou nepozornost studentů a využívání počítačů k jiným než vzdělávacím aktivitám v čase, kdy se mají věnovat výhradně výuce.

V případě skupinových a projektových prací, které studenti provádí prostřednictvím on-line vzdělávání, jsou členové těchto skupin na sobě závislí, ve smyslu zjišťování, předávání si informací a plnění úkolů. Na úspěch takové společné činnosti mají významný vliv všechny výše uvedené technicko-materiální i sociální faktory.

Mnoho vzdělávacích institucí a škol se však za uplynulé dva roky také přesvědčilo o tom, jak výhodné pro ně alespoň částečné zařazení distančního vzdělávání může být. A uvítaly jej nejen instituce, ale i pedagogové a studenti. Komoditou, na jejíž nedostatek si stěžují především zaměstnané ženy pečující ještě o rodinu a domácnost, je čas. A ten se zavedením distanční výuky alespoň trochu získaly. Díky tomu se pak mohly věnovat rodině, svým zájmům nebo svému dalšímu rozvoji a vzdělávání.

3 Motivace

3.1 Pojmy motivace a motiv

Motivace – slovo, odvozené od latinského „movere“, což doslova znamená pohybovat nebo pohnout.

Jde tedy o hybnou sílu a následně i pohyb samotný. Je tím míněn pohyb, který je konaný za účelem dosažení určitého cíle nebo stavu, k němuž směřujeme, kterého chceme dosáhnout. Tomuto cíli pak podřizujeme naše chování a jednání (Motivace – Wikipedie, 2022).

Motivace má však i své biologické opodstatnění. V knize Motivace chování je zmiňován fyziolog C. Bernard, který hovoří o tzv. konceptu fyziologické homeostázy jako o základním principu chování organismů. Doslova se zde uvádí, že: „výše vyvinuté organismy směřují k tomu, aby si udržely určité konstantní vnitřní prostředí (např. určitou úroveň tělesné teploty), které je předpokladem jejich optimálního fungování“ (Nakonečný, 2014, s.126-127).

To, čeho chceme dosáhnout, vychází ze záměru uspokojení našich určitých potřeb a míry jejich stavu vyváženosti. Hovoříme pak o motivu takový rovnovážný stav navodit, a to za účelem získání či odbourání některých faktorů a vlivů.

Motiv tedy v souladu s výše uvedeným plyne z:

- Nedostatku
- Přetlaku

Příkladem motivu plynoucího z nedostatku je například uspokojení jedné ze základních fyziologických potřeb – hladu nebo žízně. Potřebujeme se najíst a napít, doplnit zásobu energie a živin.

Naopak příkladem motivu plynoucího z přetlaku může být kupříkladu přemíra stresu a s tím související potřeba navození klidovějšího stavu, uvolnění, relaxace a odstranění tlaku.

Motivy dělíme na:

- Biologické (primární, vrozené, sebezáchovné),
 - Psychické (sekundární, získané),
 - Sociální (kulturní), (sekundární, získané)
- (Motiv, motivy, motivace, 2022).

Lokšová, Lokša (1999, s.18) hovoří o motivačních činitelích, které mají zásadní vliv na výkonnost studenta a rozdělují je na činitele vnitřní a vnější.

Mezi vnitřní činitele lze zahrnout studentovy zájmy a potřeby poznávání, potřeby výkonu, ale i dosahování úspěchů nebo naopak eliminaci neúspěchů. O vnějších činitelích pak hovoříme, pokud se zabýváme např. školními výsledky studenta, tedy získanými známkami, případnými odměnami či tresty, ale také jeho vztahem ke spolužákům, pedagogům i rodině či společnosti jako celku.

Odměny a tresty jsou pro studenty velmi významnými motivačními činiteli a učitel jejich vhodným využíváním může výuku, ale i jednotlivé studenty zásadně ovlivňovat (Lokšová, Lokša, 1999, s.18-19).

Nakonečný (2014, s.23) nabízí základní rozdělení druhů motivace následovně:

1. Intrinsická a extrinsická,
2. Vědomá a nevědomá,
3. Primární a sekundární

Jako primární potřeby označujeme potřeby fyziologické a jako sekundární potřeby psychické (Lokšová, Lokša, 1999, s.13).

Lze říci, že principem motivace je zájem a snaha jedince dosáhnout určitého cíle či výsledku a tomu své jednání a chování.

Vytvoří-li pedagog studentům zázemí a vhodné podmínky pro jejich učení a další rozvoj tak, že studenti sami začnou vnímat potřebu získávat nové smysluplné informace a poznatky, začnou chtít dosahovat rozličných cílů a výkonů v různých oblastech, pak došlo ze strany pedagoga k vhodné aktualizace jejich potřeb. Do uvedeného výčtu potřeb, rozvíjejících potenciál studentů je třeba přiřadit také potřeby sociálního charakteru.

Aktualizací těchto potřeb může pedagog významným způsobem zvýšit motivaci studentů k učení (Lokšová, Lokša, 1999, s.25).

Vztah motivace, chování a kognitivních procesů je pak dobře patrný z grafu na obrázku č.1.

Obrázek 1: Vztah motivace, chování a kognitivních procesů

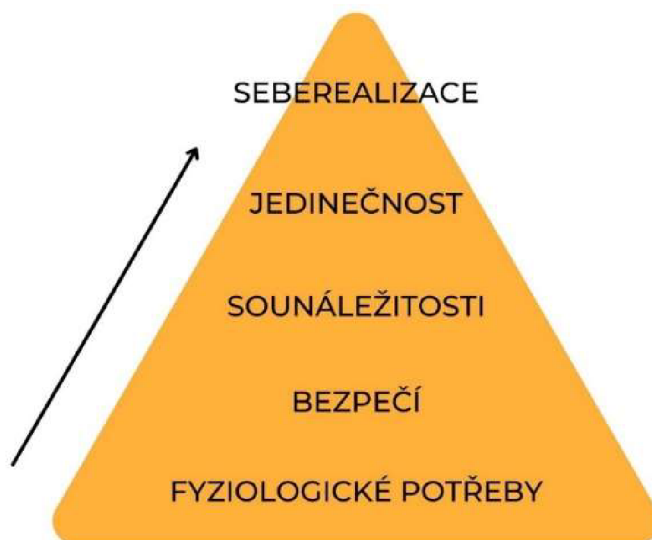
Zdroj: Nakonečný (1995, s.75)

Mezi primární typ motivů patří uspokojování základních fyziologických potřeb jako jsou potřeby nasycení, napití, ale i potřeby sexuální či potřeba rodičovské péče, a to jak ve smyslu jejího poskytování, tak přijímání.

K sekundárním motivům řadíme takové chování a jednání jednotlivce, které není přímo v souvislosti s fyziologickými potřebami a procesy, ale odehrává se spíše v rovině duševní. Do této kategorie patří například schopnost řešit problémy, být plně v pozici lídra svého vlastního života, potřeba sebeurčení a nalezení své vlastní stabilní osobní identity.

Mezi nejznámější motivační teorie patří tzv. Maslowova pyramida potřeb. Abraham Harold Maslow byl americký psycholog (1908-1970), byl jedním ze zakladatelů humanistického proudu psychologie. Svou teorii potřeb představil v roce 1943 (Abraham Maslow – Wikipedie, 2022).

Obrázek 2: Maslowova pyramida potřeb

Zdroj: upraveno podle (Maslow´s Hierarchy of Needs, 2022)

Koncept Maslowovy pyramidy potřeb se opírá o myšlenku, že jako jednotlivci uspokojujeme svoje potřeby od těch nejzákladnějších. Ty představuje nejnižší stupeň pyramidy a následně po jejich naplnění směřujeme po pomyslné pyramidě vzhůru, kdy máme dostatek motivace k plnění činností, aktivit a uspokojování potřeb na stupních vyšších.

1. Na základně pyramidy, tedy nejnižším prvním stupni potřeb, stojí zcela elementární lidské fyziologické potřeby jako jsou jídlo, pití, spánek, ale i dýchání.
2. V dalším stupni hovoříme o potřebě bezpečí. V tomto stupni jsme motivováni zabezpečit se jak finančně, tak hmotně, získávat různé zdroje a vytvářet prostředí (domov), v němž se cítíme dobře, bezpečně a jsme schopni čelit některým nástrahám.
3. Třetí stupeň Maslowovy pyramidy potřeb představuje lidské potřeby lásky, citu, sounáležitosti. Hovoříme o vytváření vazeb a vztahů, ať už přátelských či partnerských. Do této oblasti patří i potřeb náležet k určitým skupinám osob, ať už zájmových či sociálně a kulturně vymezených.

4. Čtvrtý stupeň i logicky navazuje na potřeby, které byly uspokojovány na stupni třetím. V momentě, kdy je dotyčná osoba nasycena i tím, že náleží k určité skupině, má potřebu se vymezovat, odlišovat, poukazovat na svou jedinečnost. Jde o potřebu uznání a získání respektu okolí vůči sobě sama.
5. Pátý stupeň pyramidy představuje potřebu sebeaktualizace, nebo také seberealizace. V životě jedince dosažení tohoto stupně představuje jakousi úlevu a relax. Na této úrovni dochází k naplňování potřeb formou předávání znalostí a zkušeností, šíření vlastních myšlenek, svobodnému konání a tvoření si vlastní reality bez pocitu tlaku, soutěžení (Maslow's Hierarchy of Needs, 2022).

Přestože se v současné době hovoří o tom, že myšlenky A. Maslowa jsou již přežitě a nelze je plně aplikovat na současnou společnost. Pro pochopení motivačních principů a aktualizaci potřeb jednotlivce a s tím související vzdělávání studentů (zejména studentů v adolescentním věku), je však Maslowova pyramida potřeb stále dobrým pomocníkem.

3.2 Motivace ke studiu cizího jazyka

Střední školy jsou vzdělávací instituce s formálním způsobem vzdělávání, které jsou v České republice zařazeny do tzv. vyššího sekundárního vzdělávání, resp. do 3. stupně mezinárodní ISCED klasifikace (Smékalová, 2016).

Studenti, kteří se na střední školy hlásí, již zpravidla v době podávání přihlášek na tyto školy ví, že ve vzdělávacím procesu chtějí následně pokračovat, ať už na vyšších odborných nebo vysokých školách. Vysoké školy je i v naší zemi možno studovat v cizím jazyce, anebo lze vycestovat pro další vzdělávání do zahraničí.

Mnozí studenti jsou již po absolvování základních škol dostatečně poháněni vnitřní motivací. Volí pak sami pro své další vzdělávání takové specializované střední odborné školy, na nichž budou moci své dosavadní znalosti prohloubit a získat nové poznatky z oborů, o které se aktuálně zajímají, či které alespoň

směřují k tématům nebo činnostem a předmětu jejich budoucího profesního zájmu.

Studenti v období dospívání již dokáží dobře odhadnout své schopnosti, dostatečně kriticky posoudit své jednání a mají schopnost se rozhodnout pro přijetí příslušných opatření. Právě takovým krokem může být například studium na střední škole, která nabízí výuku jiného cizího jazyka, než většina ostatních škol. Motivací studenta může být zájem o poznání jiných kultur, získání zahraniční pracovní zkušenosti apod.

Zde uvádím několik hlavních motivů, které vedou středoškolské studenty ke studiu cizích jazyků:

- Zájem porozumět cizojazyčnému textu (texty písniček, knihy, časopisy, návody apod.),
- Schopnost porozumět hlasovému projevu (mluvené slovo, písně, zpravodajství, rozhovory apod.),
- Schopnost dorozumět se s osobami žijícími v jiných zemích (zde je více motivů. Od schopnosti běžné komunikace s cílem zorientovat se v cizím prostředí, až po navazování osobních vztahů),
- Cestování a s ním spojené poznávání různých kultur,
- Možnost studia v zahraničí,
- Získání zahraničních pracovních zkušeností,
- Zájem žít podle vlastních představ v jiné než mateřské zemi.

(Proč je dobré umět cizí jazyk, 2022)

Do motivace studentů se spolu se školami začínají zapojovat i soukromé subjekty a jiné instituce. Vznikají projekty, kdy dochází k vzájemnému propojování takových institucí a jejich spolupráci, a to především za účelem motivace studentů vzdělávat se v různých oborech.

Příkladem takové spolupráce může být Projekt spolupráce Střední školy informatiky a spojů s Institutem experimentálních technologií při VUT v Brně. Cílem tohoto projektu je probudit ve studentech zájem o technické obory a vychovat další odborníky, kteří se profesně budou věnovat např. stavebnictví

či strojírenství apod. (Motivace žáků střední školy ke vzdělávání v technických oborech, 2022).

V dnešní době se na motivaci již nepohlíží jen jako na zdroj energetizace. Nakonečný mj. uvádí, že je empiricky doložen fakt, že motivace je podmínkou učení. Za zdroj nových motivů pak označuje dva děje. Jde o získávání odměn a vyhýbání se trestům. Hovoříme o tzv. „získané motivaci“ (Nakonečný, 2014, s.154, s.217).

Aby se studenti měli zájem učit, a to nejen cizí jazyky, je tedy nutné připravit jim pro jejich studium vhodné podmínky ke vzdělávání, probouzet a podporovat jejich motivaci. Současně se socializací probíhá individualizace, tj. proces, v němž se jedinec stává jedinečnou individualitou, osobností.

3.3 Osobnost adolescenta

Nývltová (2015, s.4) vyjadřuje pojem osobnost jako „*souhrn individuálních psychických vlastností a dispozic*“, na jejíž utváření mají zásadní vliv sociální skupiny a kultura. Pro účely pedagogické praxe pak shledává jako osvědčené shrnout různé osobnostní struktury jedince do souboru pěti základních struktur:

- Dynamické
- Výkonové
- Motivační
- Seberegulační
- Charakterové (Nývltová, 2015, s.6)

Myšlení adolescentů ještě nedosahuje kvalit systémového myšlení, což se vyznačuje tím, že při analyzování jevů jsou schopni brát v potaz pouze jednu možnou příčinu a následek. Nývltová hovoří o tzv. „černo-bílém myšlení“ (2015 s.10).

Již bylo zmíněno, že silnými motivačními činiteli studentů jsou odměny, což v jejich případě představuje především hodnocení ze strany pedagoga či uznání jejich kvalit spolužáky. Dalším velmi silným motivačním činitelem je

strach. Pokud se vyskytuje v malé míře, může mít na studenta pozitivní vliv, zvýšit jeho výkonnost. Obecně však strach výkon snižuje.

Studenti, jejichž studijní výsledky jsou průměrné až podprůměrné, mají úroveň vnitřní motivace slabší. Projevuje se to navenek především tím, že postrádají touhu poznávat, získávat informace a vzdělávat se. Převládají u nich jen vnější motivy pro dosahování výsledků, zejména vlivy ze strany pedagogů či rodičů (Lokšová, Lokša, 1999, s.20-21).

3.4 Metody pro rozvoj motivace

Lokšová (1999, s.43-45) uvádí celkem 25 metod pro podporu a rozvoj motivace. Jsou to metody:

1. Problémové vyučování
2. Vyučování hrou
3. Zajímavé úlohy
4. Soutěže
5. Programové učení
6. Dramatizace činností
7. Odměna a trest
8. Akceptování jako motivační princip
9. Uplatňování principu sebevyjádření žáka
10. Rozmanitost ve vyučování
11. Zohledňování principu synektického klimatu
12. Brainstorming
13. Koncentrace pozornosti
14. Regenerace sil
15. Tvořivost
16. Imaginace
17. Učení činností
18. Kooperativní vyučování a učení
19. Výcvik a rozvíjení citového vztahu k problémům
20. Skupinová dynamika
21. Využívání informačních fondů

22. Rozvoj hodnotícího myšlení a sebehodnocení žáků
23. Aktuálnost
24. Uplatňování principu hierarchie cílů
25. Uplatňování principu smyslu a významu učiva

4 Faktory ovlivňující výuku

4.1 Vnější prostředí

V životě každého člověka hrají významnou roli naše smysly. Přestože je zrak označován jako náš primární smysl, každým okamžikem svět kolem sebe vnímáme i smysly ostatními. Přílišný hluk, ostré světlo či nepříjemné pachy nás obtěžují, narušují naši koncentraci, zkrátka nám vadí. Potřebujeme tedy i ve smyslovém vnímání pocítovat přiměřenost a rovnováhu. Také z toho důvodu je velmi důležité průběžně své okolní prostředí kontrolovat, přizpůsobovat a dle potřeby kultivovat tak, abychom se v něm cítili komfortně. Tento komfort pak sehrává významnou úlohu už při vytváření záměru podávat kvalitní výkony a dosahovat takových cílů, které jsme si stanovili. Zjednodušeně by se tedy dalo říci, že získání správné motivace a nalezení dostatečných motivů pro naše chování a jednání významně ovlivňují i vnější okolnosti a vnější prostředí, ve kterém se pohybujeme.

V rámci vzdělávacího procesu je z velké míry za toto prostředí zodpovědná vzdělávací instituce jako taková, poté pedagog a studenti sami. Jedním z hlavních úkolů pedagoga je vytváření příznivého a pro studenty podporujícího a motivujícího klimatu ve třídě, učebně či v jiném prostoru, v němž výuka probíhá.

Uvádím zde proto některé faktory, které je vhodné sledovat a případně ve spolupráci se studenty korigovat dle aktuálních potřeb.

- Klima, teplo, vzduch, vůně
Učebna, v níž probíhá výuka, by měla být před jejím zahájením dostatečně vyvětraná, prosta nepříjemných pachů, ale měla by také být teplotně příjemná.
- Světlo a osvětlení
Pedagog by měl mít o celém prostoru, v němž probíhá výuka, trvalý přehled. Může pak snadno posoudit, zda mají všichni studenti dostatečný zdroj světla a v souladu s charakterem výuky světelné podmínky korigovat.

- **Nábytek, rostliny, výzdoba**
Nelze zobecnit, zda je výhodnější místo v první či poslední lavici. Záleží to nejen na preferencích studenta, ale také na tom, jaká aktivita v učebně právě probíhá. Pedagog však dbá na to, aby všichni studenti měli, pokud možno, rovnocenné podmínky a průběžně se ujišťuje, že tomu tak je, resp. přijímá potřebná opatření (např. jiné zasedací uspořádání).
Celkovou atmosféru také dotváří výzdoba třídy, obrazy, květiny, nástěnky, vystavené pomůcky apod.
- **Didaktické pomůcky**
Didaktické pomůcky mohou kromě své obvyklé funkce být také výborným aktivizačním prvkem ve výuce. Platí zde zásada přiměřenosti, je vhodné tyto pomůcky různě obměňovat a střídát jejich zařazování.
- **Didaktická technika**
Především při výuce cizích jazyků nachází didaktická technika významné uplatnění. Pro výuku samotnou, ale i pro aktivizaci a motivaci studentů je vhodné střídát jednotlivé výukové aktivity a v souladu s nimi volit vhodnou techniku (audio, video, prezentace apod.). Limitem může být omezené nebo zastaralé vybavení školy.
- **Roční či denní doba, počasí**
Jsme individuality a reagujeme na různé vnější podněty odlišně. I tyto aspekty je vhodné z pozice pedagoga přiměřeně zohledňovat. Školní vzdělávací programy jsou obvykle koncipovány tak, aby v maximální možné míře respektovaly přirozené biologické rytmy člověka (náročnější předměty jako třeba fyzika, chemie apod. jsou zpravidla do výuky zařazovány v dopoledních hodinách, naopak fyzické, výtvarné nebo komunikační aktivity mohou vhodně vyplnit odpolední vyučovací čas).
Je také zcela přirozené, že při nedostatku slunečního svitu se cítíme dříve unaveni, anebo v horkých letních měsících potřebujeme více doplňovat tekutiny.

- Aktuální situace ve společnosti, přírodní živly, politické události
Prostředí, v němž žijeme, učíme se a pracujeme nemůžeme mít vždy zcela pod kontrolou a vše ovládat, ale můžeme se různorodým situacím přizpůsobovat. Naladění studentů, zejména v úvodu vyučovací hodiny, lze také provádět či korigovat s ohledem na tyto vnější vlivy. Klimatem ve společnosti pro tyto účely lze chápat i menší společenské celky, právě jako je daná vzdělávací instituce či třída samotná.

4.2 Osobnost pedagoga

Z pohledu faktorů ovlivňujících výuku působí pedagog na studenty jako vnější faktor. Vše, co dělá, jak se chová, jakým způsobem komunikuje, jak gestikuluje, jak se obléká, jaké slovní obraty a výrazy používá, jakou má barvu hlasu, jakou volí intonaci atd.

Profesní požadavky na andragogy, tedy vzdělavatele dospělých osob, shledávám z hlediska osobnostních kompetencí shodné s požadavky na pedagogy, kteří vzdělávají mladé dospělé.

Pedagog by tedy jako osobnost měl být kompetentní především v těchto oblastech:

- Flexibilita a odpovědnost,
- Kritika i schopnost sebekritiky,
- Důslednost a rozhodnost,
- Odpovědnost a iniciativa,
- Čestnost a smysl pro spravedlnost,
- Etičnost a takt,
- Osobní a emoční vyrovnanost, dobrá schopnost sebeovládání,
- Tolerance a trpělivost,
- Pozitivní myšlení, nadhled,
- Kreativita,
- Smysl pro humor.

(Smékalová, 2016)

4.3 Metodika a obsah učiva

Vhodně zvolená metodika výuky je jedním z klíčových předpokladů úspěchu, tedy v kontextu této práce = je pro studenty dostatečně motivační.

„Proces učení a motivace jsou dokonale komplementární zdroje“ (Nakonečný, 2014, s.154).

V rámci distančního on-line vzdělávání středoškolských studentů je vhodné upřednostnit takové metody výuky, které nabízí lepší interakci pedagoga a studentů, studenty podněcují k samostatné práci, úvahám, popř. dotazování či vzájemné spolupráci. Z toho plyne, že klasický výklad je pro distanční vzdělávání minoritní metodickou složkou.

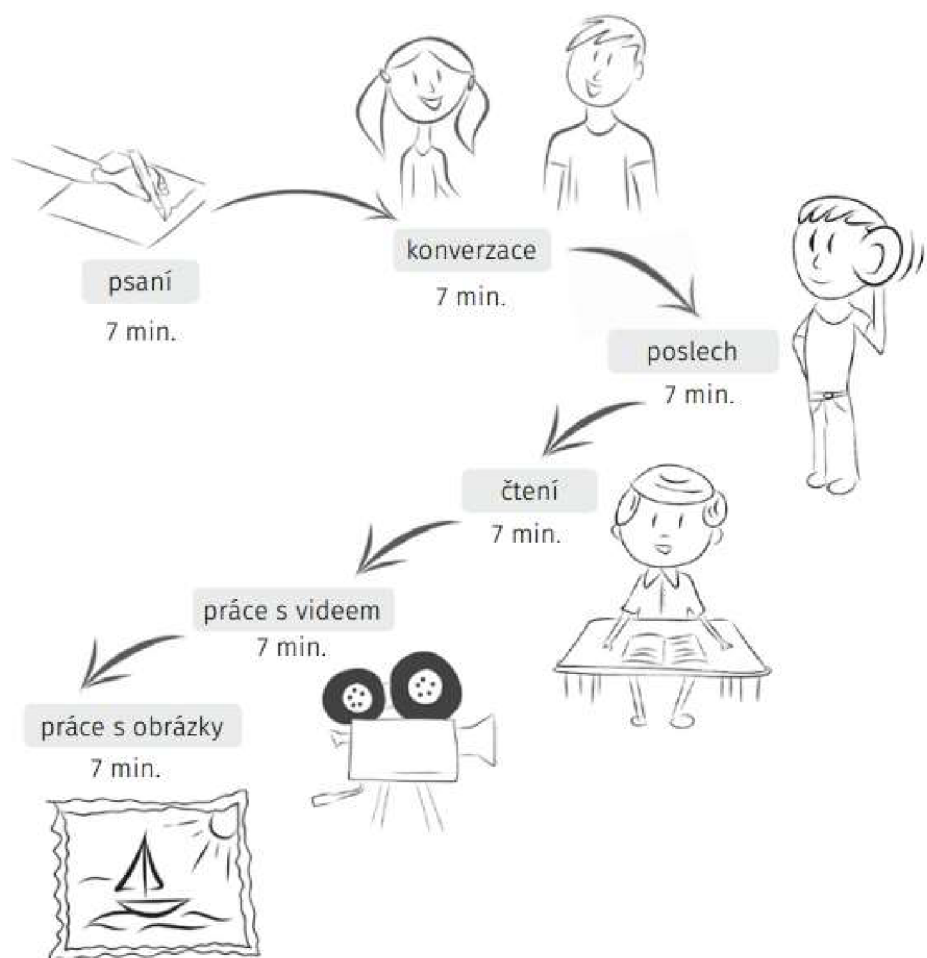
Podobným způsobem je vhodné pracovat s textovými oporami jako jsou učebnice a další textová média, např. časopisy. I při on-line distanční výuce může být vhodná práce s textem, ale pro lepší interakci mezi studenty a pedagoga je vhodnější materiál, který rozvíjí kreativitu, například pracovní listy. Velmi vhodnou metodou pro práci při distančním vzdělávání jsou rozhovory.

Podle Hladíka (2021, s.15) by struktura ideální výukové hodiny cizího jazyka měla zahrnovat tento typ složek:

- Přivítání, seznámení s náplní hodiny
- Zahřívací aktivita
- Kontrola domácích úkolů (pokud byly uloženy)
- Zopakování látky z poslední hodiny
- Nová látka
- Zábavná aktivita, hra
- Stručné zopakování nové látky
- Shrnutí, popř. udělení domácích úkolů
- Závěrečné shrnutí

Pro udržení pozornosti studentů v hodině se doporučuje střídání aktivit, a to zhruba v intervalu 8-10 minut, viz obrázek č.3 (Hladík, 2021, s.13).

Obrázek 3: Střídání aktivit v průběhu vyučovací hodiny

Zdroj: Hladík (2021, s.13)

ZÁVĚR

Tato bakalářská práce se zabývala řadou aspektů distanční výuky s akcentem na výuku a motivaci středoškolských studentů ke studiu cizího jazyka.

Teoretickou část jsme rozdělily do čtyř hlavních oblastí. V první z nich jsme se stručně zabývali dostupnou literaturou, z níž k danému tématu mohou pedagogové vyučující cizí jazyk čerpat podnětné a užitečné informace. Pozornost jsme upřeli k tištěné formě literatury a vybrali jsme celkem čtyři tituly, které vždy zastupují jednu důležitou oblast distančního vzdělávání a výuky cizích jazyků. První takovou knihou byla kniha *Distanční vzdělávání a eLearning*, která poskytuje ucelený přehled na problematiku distančního vzdělávání a jeho formy.

Další, v pořadí jako druhou knihu jsme zvolili titul *Vyučovací metody na vysoké škole: Praktický průvodce výukou v prezenční i distanční formě studia*. Tato kniha vhodně doplňuje první uvedený titul.

Třetí knihu jsme do rešerše zařadili primárně pro její psychologické téma, jak napovídá i její název: *Psychické procesy při výuce cizích jazyků*.

V pořadí poslední, čtvrtou rešeršovanou publikací je kniha mladého autora, pedagoga a učitele německého jazyka, Mgr. Petra Hladíka, s názvem *Tipy a triky pro výuku cizích jazyků*. Obsahuje řadu užitečných a praktických informací pro výukové hodiny cizích jazyků. Kromě konkrétních postupů je doplněna i o názorné obrazové prvky.

Druhá hlavní kapitola této bakalářské práce je věnována distanční formě vzdělávání. Samostatný prostor zde byl věnován některým pojmům, které se s problematikou distančního vzdělávání pojí a které mohou usnadnit komunikaci a přípravu vyučování jak pedagogům, tak příjemcům učiva. Tyto pojmy byly zpracovány do přehledné tabulky, kdy ke každému pojmu byl přidán stručný, ale srozumitelný výklad daného pojmu.

Považovali jsme za vhodné shrnout v této práci také čerstvé praktické poznatky, kdy jsme po uplynulé dva roky byli sami účastni distanční formě vzdělávání. V celkem čtyřech podkapitolách tak jsou nabídnuty pohledy na

výhody, které tato vzdělávací forma přináší, ale také, jaké mohou být její limity. Problematiku jsme navíc rozdělili mezi úhel pohledu studenta a pedagoga.

Třetí hlavní kapitola teoretické části bakalářské práce byla zaměřena na problematiku motivace studentů, s akcentováním motivace ke studiu cizích jazyků. V prvních podkapitolách jsme se zabývali pojmy motiv a motivace, dále jsme pak upřeli pozornost k dospívajícím studentům a jejich motivačním, popř. demotivačním činitelům.

Ve čtvrté části této práce jsme poukázali na některé zásadní vlivy, které ovlivňují studenty a jejich výuku.

Specifikem této bakalářské práce se stala její příloha, která byla koncipována jako samostatný produkt – příručka. Tato příručka si dala za cíl poskytnout středoškolským pedagogům praktický podklad pro práci s adolescentními studenty. Vytvořili jsme ji se záměrem nabídnout stručnou formou pedagogům cizích jazyků takový textový podklad, který je nezahltí, ale naopak poskytne konkrétní tipy pro práci se skupinou dospívajících studentů. Příručku jsme logicky rozčlenili, v jejím samotném úvodu sepsali návod, jak se v ní orientovat a jak s ní pracovat. Kapitoly jsou shodně děleny na oddíly. Prvním z nich je obecná část s úvode do problematiky kapitoly. Druhým oddílem je stručně charakterizovaný cíl a tipy, jak jej dosáhnout. Třetím oddílem je námět pro konkrétní aktivitu v hodině. Čtvrtý oddíl je věnován pedagogům, jejich sebereflexi a podnětům k zamyšlení.

V poslední části příručky jsme nabídli ucelený pohled na různé výukové metody a doplnili je o osobní zhodnocení či doporučení s ohledem na vhodnost jejich zařazení do distanční formy výuky.

Sepsáním této bakalářské práce a její přílohy v podobě příručky jsme se utvrdili v tom, že pedagogika je velmi úzce spjata s psychologií a jedno od druhého nelze oddělovat. Vliv pedagoga má na studenty zásadní význam ve smyslu utváření jejich osobnosti, získávání kvalit, postojů a návyků. Uvědomili jsme si, že i přes „uspěchanost“ moderní doby má neocenitelné přínosy a možnosti právě v oblasti zefektivnění vzdělávacích procesů, k nimž vzdělávání distanční formou rozhodně patří.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

MONOTEMATICKÉ PUBLIKACE

BESEDOVÁ, Petra. *Psychické procesy při výuce cizích jazyků*. Praha: Grada, 2021. Psyché (Grada). ISBN 978-80-271-3116-7.

HLADÍK, Petr. *Tipy a triky pro výuku cizích jazyků: inspirace pro všechny jazykáře*. Praha: Grada, 2021. ISBN 978-80-271-3194-5.

KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Psychologie pocitů štěstí: současný stav poznání*. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4436-0.

LOKŠOVÁ, Irena a Jozef LOKŠA. *Pozornost, motivace, relaxace a tvořivost dětí ve škole*. Praha: Portál, 1999. Pedagogická praxe. ISBN 80-7178-205-x.

NAKONEČNÝ, Milan. *Motivace lidského chování*. Praha: Academia, 1996. ISBN 80-200-0592-7.

NAKONEČNÝ, Milan. *Motivace chování*. 3., přeprac. vyd. V Praze: Triton, 2014. ISBN 978-80-7387-830-6.

NAKONEČNÝ, Milan. *Lexikon psychologie*. Praha: Vodnář, 1995. ISBN 80-85255-74-x.

PRUDKÝ, Libor. *Žáci a studenti středních škol - adolescenti: jejich místo v životní dráze a místo učitelů v jejich výchově a vzdělávání: metodická příručka*. Praha: Centrum pro studium vysokého školství, 2015. ISBN 978-80-86-302-51-5.

RYMEŠOVÁ, Pavla a Kateřina CHAMOUTOVÁ. *Průvodce psychologii osobnosti a sociální psychologii*. V Praze: Česká zemědělská univerzita v Praze, Provozně ekonomická fakulta, 2014. ISBN 978-80-213-2433-6.

SMÉKALOVÁ, L. *Didaktika vzdělávání dospělých: distanční text*. 1. vydání. Týn nad Vltavou: Nová Forma, 2016. 101 s. ISBN 978-80-7453-675-5.

SUCHÝ, Jiří a Pavel NÁHLOVSKÝ. *Pozitivní emoce: jak je posilovat a rozvíjet v osobním i pracovním životě*. Praha: Grada, 2012. Poradce pro praxi. ISBN 978-80-247-4375-2.

ZLÁMALOVÁ, Helena. *Distanční vzdělávání a eLearning: učební text pro distanční studium*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2008. ISBN 978-80-86723-56-3.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

Abraham Maslow – *Wikipedie*. [online]. Copyright © 2022 [cit. 22.03.2022]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Abraham_Maslow

Maslow's Hierarchy of Needs - YouTube. *YouTube* [online]. Copyright © 2022 Google LLC [cit. 26.03.2022]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=O-4ithG_07Q

Motivace – *Wikipedie*. [online].]. Copyright © 2022 [cit. 24.03.2022] Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Motivace>

Motiv, motivy, motivace. *Studium psychologie* [online]. Copyright © 2020 Všechna práva vyhrazena [cit. 20.02.2022]. Dostupné z: <https://www.studium-psychologie.cz/obecna-psychologie/12-motivace-deleni-motivu.html>

Motivace žáků střední školy ke vzdělávání v technických oborech, Národní ústav odborného vzdělávání. *Národní ústav odborného vzdělávání* [online]. Copyright © 2008 QCM [cit. 26.03.2022]. Dostupné z: <http://www.nuov.cz/kurikulum/motivace-zaku-stredni-skoly-ke-vzdelavani-v-technicky-1?highlightWords=motivace>

Proč je dobré umět cizí jazyk? *VysokeSkoly.com* [online]. Copyright © 1998-2022 [cit. 26.03.2022]. Dostupné z: <https://www.vysokeskoly.com/aktualne-na-vs/proc-je-dobre-umet-cizi-jazyk>

NÝVLTOVÁ, Václava. *Psychologie učení, 2. část. Ústav učitelství a humanitních věd - Ústav učitelství a humanitních věd* [online]. Copyright © 2015 [cit. 30.03.2022]. Dostupné z: <https://kuhv.vscht.cz/files/uzel/0017037/Psychologie%20u%C4%8Den%C3%A1-2.%C4%8D%C3%A1st%202.9.2015.pdf?redirected>

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Distanční vzdělávání – terminologie.....	13
--	-----------

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Vztah motivace, chování a kognitivních procesů	26
Obrázek 2: Maslowova pyramida potřeb.....	26
Obrázek 3: Střídání aktivit v průběhu vyučovací hodiny	37

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1: Distanční výukový materiál pro pedagogy cizího jazyka